

WOONWIJK OP PLEK EXPLOSIEF BEDRIJF

De geschiedenis van De Krijgsman

MUIDEN In Muiden is sinds 2016 een gevarieerde woonwijk in aanbouw. Het was ooit het terrein van kruitfabriek De Krijgsman. Van de oorspronkelijke gebouwen staan er nog drie overeind: het voormalig laboratorium, het ketelhuis en het koetshuis en woning van de springstof-fenfabriek.

Kruitfabriek naar Muiden

Nadat de buskruitmolen bij de Amstel onder de rook van Amsterdam in 1700 was ontploft, kreeg Reinier van Cuyk in 1702 van de Vroedschap van Muiden toestemming om aan de Zuiderzee nabij Muiden een kruitmolen op te richten. Vanaf 1772 kwam het bedrijf geleidelijk in handen van het koopmansgeslacht Bredius, dat gedurende 150 jaar onafgebroken met de fabriek verbonden zou blijven. Vanaf 1843 gingen de Nederlandse buskruitbedrijven samenwerken. In 1847 waren alle molens ondergebracht in de Vereniging 'De gezamenlijke Buskruitmakers van Noord-Holland, Utrecht en Zeeland'. In 1848 werd besloten alle werkzaamheden te concentreren in Muiden.

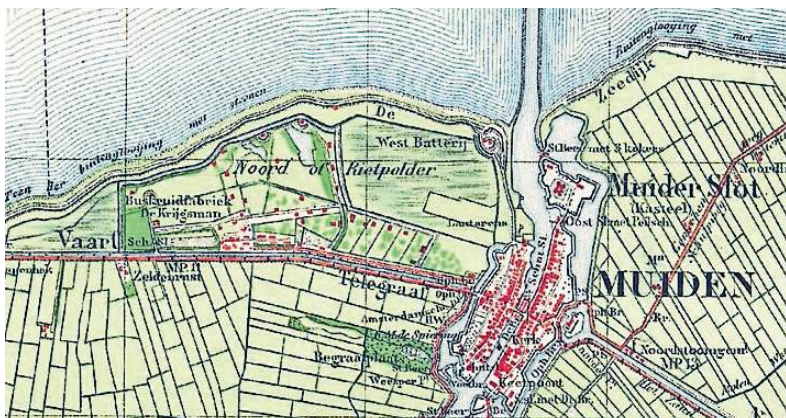
Het stoomtijdperk

Vanaf 1869 werd de energie niet meer door een rosmolen met paardenkracht geleverd, maar door een stoommachine van 38 pk. In 1883 vond er een grote ramp in Muiden plaats. Bij het drogen van buskruit vond een ontploffing plaats die gevolgd werd door vele

■ De woonwijk De Krijgsman in Muiden.

andere. Het bedrijf werd groten-deels verwoest en 13 man werden gedood. Alle ruiten van woningen in Muiden waren kapot en zelfs het Muiderslot was beschadigd. Na de herbouw van de fabriek ging het bedrijf al snel over op het produceren van het pas uitgevonden rookloze of rookzwakke buskruit (gemaakt uit schietkatoen en nitroglycerine) in plaats van het klassieke zwarte buskruit. Het rookzwak kruit was uitgevonden door Alfred Nobel. Om veiligheidsredenen werd de nitroglycerine geproduceerd bij De Oude Molen in Ouderkerk. De periode 1897-1918 was een voorspoedige tijd voor het bedrijf. Er werden ook springstoffen gemaakt voor civiele doeleinden, zoals voor de mijnbouw.

■ Muiden rond 1900 met links de Buskruitfabriek.

Na 1914-1918

Na de Eerste Wereldoorlog viel de buskruitproductie bij gebrek aan klandizie stil. De eigenaren wilden de bedrijven liquideren en het vermogen incasseren. Een klein aantal werknemers bleef in dienst of werkte deels elders. De Krijgsman onderhandelde jaren met de overheid over hoe nu verder. Pas in 1922 werden knopen doorgehakt. De N.V. Nederlandse Springstoffabrieken werd

opgericht. Naast de Buskruitmakers van de fabrieken in Muiden en Ouderkerk werd nu de Staat deelnemer in het bedrijf. De fabrieken werden weer opgestart en het Ministerie van Koloniën en de Marine deden grote bestellingen.

1940-1945

Toen Nederland in 1940 door Duitsland werd overrompeld stopte het bedrijf abrupt. De polder bij Muiden was om defensieve

redenen geïnundeerd. Voorraden buskruit en munitie waren in schepen opgeslagen en weggesleept naar veilige plaatsen. De eis om voor de Duitse Weermacht te gaan werken werd met succes weerstaan. Er werden wel andere producten gemaakt, waaronder surrogaatlevensmiddelen. De munitievoorraden werden later weliswaar weggevoerd, maar de werktuigen en installaties bleven redelijk intact. Desondanks kwam de productie van buskruit pas vanaf 1949 weer goed op gang.

Meer ongelukken

Wel deed zich in 1947 een zeer ernstig ongeval voor. Bij een militair munitietransport kwam een projectiel op onverklaarbare wijze tot ontploffing, hetgeen tot gevolg had dat een dichtbij gelegen magazijntje mede explodeerde, terwijl tevens een aantal granaten, die in de open lucht waren opgeslagen, tot ontploffing kwamen. Van de 17 aanwezige militairen werden er 14 op slag gedood. Ook drie werklieden van de fabriek werden gedood en drie anderen gewond.

In 1948 viel er een dode bij de ontploffing van een granaat. Een jaar later viel nog een dode bij de ontploffing van een kruitmolen. In 1952 kreeg het bedrijf bij zijn 250-jarig bestaan het predicaat Koninklijk, dus vanaf toen heette het bedrijf Koninklijke Nederlandse Springstoffen Fabrieken (KNSF).

Meer explosies

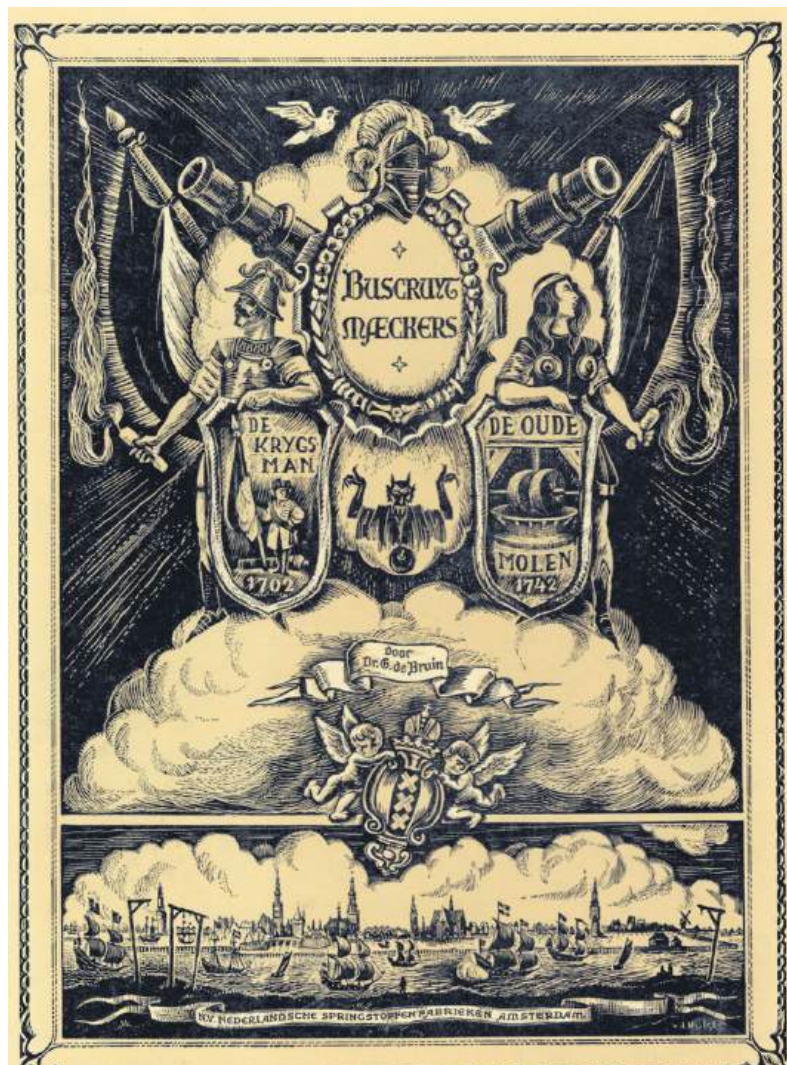
Op 13 juni 1963 vloog een kruitopslagplaats, waar 30.000 kilo explosieven opgeslagen lag, de lucht in. Dankzij de windrichting en de afgelegen locatie vielen er geen slachtoffers.

Op 2 juni 1966 ontplofte de trotylfabriek. Er vielen vele lichtgewonden en de schade in Muiden was enorm: in de wijk Zuidwest (in de volksmond "Klapwijk" geheten) waren bijna alle ruiten gesprongen en vele daken doorgezakt. Er ontstond groot verzet tegen de kruitfabriek.

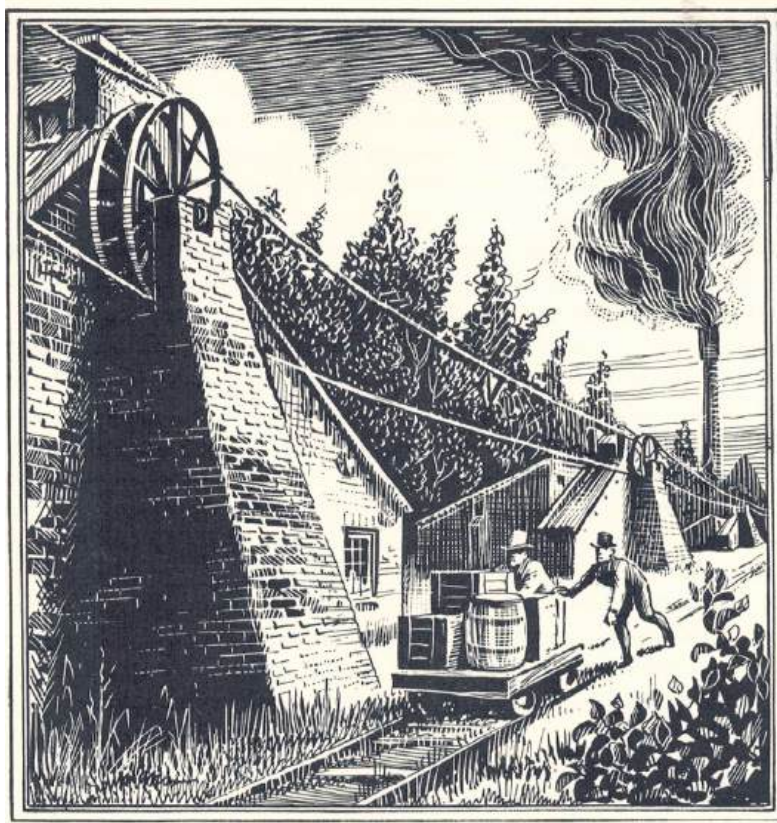
In 1972 ging het bedrijf een samenwerking aan met Duitse Dynamit Nobel AG en werd de naam van het bedrijf Muiden Chemie. Ook toen vonden er nog ernstige incidenten plaats. In 1983 kostte dat vier werknemers het leven. Na een overname in 1991 door een Engels bedrijf stopte het bedrijf in 2004 zijn activiteiten voorgoed.

Bronnen: Dr. G. de Bruin: Buscruytmaeckers. Nederlandse Springstoffabrieken. 1952

Ayla Blüm: Kruitfabriek De Krijgsman, een explosief bedrijf. BHT, Jrg 32 nr.1 2016

■ Allegorische afbeelding van het jubileumboek Buscruytmaeckers uit 1952.

■ Stoomkracht op de fabriek in Muiden vanaf 1869.

Klaas Oosterom m.m.v. Ayla Blüm